

Інтелектуальна міграція та питання безпеки міграційних потоків у постсучасному світі

З огляду на посилення процесів глобалізації світового простору усе більш важливим фактором економічного, соціального та демографічного розвитку багатьох країн стає міжнародна міграція. Постійно зростає частка кваліфікованих працівників, що виступають акторами міграційних процесів. Все більш зростаюче значення науки в соціально-економічному розвитку перетворило інтелектуальну працю в найважливіший ресурс і фактор стійкого розвитку та безпеки. По суті, сформувався глобальний феномен інтелектуальної міграції, що впливає на весь комплекс проблем безпеки.

Проблема інтелектуальної міграції та особливо "відпливу умів" уже не перший рік викликає значний інтерес із боку світового наукового співтовариства. Зокрема в Україні слід виділити роботи І.Прибиткової, М.Шульги, Ю.Клочка, А.Савельєва, М.Ісакова та інших, а загалом на пострадянському просторі – дослідження О. Іконнікова, Л.Смирнової, И.Ушкалова, Е.Красинця, А.Каменського, Л.Леденьової, С.Симановського та інших. Разом з тим, незважаючи на відносно велику кількість публікацій, єдиного розуміння явища інтелектуальної міграції дотепер не склалося, як немає й однозначного підходу до визначення наслідків «відпливу умів» на рівень безпеки країни, єдиної адекватної міграційної політики тощо, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження. Так, інтелектуальна міграція здатна вплинути на зовнішню безпеку держави - створити погрози його обороноздатності, але також створити необхідні з погляду його внутрішньої безпеки пропорції соціально-економічного, політичного, науково-технічного розвитку. Підкреслимо, що міграція не завжди входила в сферу питань національної безпеки та сталої на Заході дисципліни «дослідження безпеки». Так, Джеф Гюйсманс у своїй статті про міграцію та інтеграцію в Європі одним з перших відзначив, що міграція як політичне явище починає розглядатися з погляду безпеки. Ще до цього, в 1993 році представники так званої Копенгагенської школи теорії міжнародних відносин почали займатися міграцією як потенційним джерелом погроз безпеки суспільства. Сьогодні вважається, що міграція може впливати на безпеку приймаючої держави по чотирьох напрямках - політичному, соціально-економічному, культурному та правоохоронному.

Виражені кількісними показниками, втрати країни-донора від "відпливу умів" цілком обґрунтовано можуть інтерпретуватися і як показники масштабу погроз національної безпеки, узяті в економічному аспекті. Можна виділити ці погрози суто логічним шляхом, почавши їхній перелік, наприклад, з погіршення якості трудових ресурсів, збіднених «відтоком умів», або з ослаблення національного науково-технічного потенціалу, що крім уповільнення наукового й, як слідство, усього соціально-економічного зростання та складностей з підготовкою молодих фахівців створює також і додаткові перешкоди для інтеграції країни, що втрачає своїх учених, у світове науково-технічне співтовариство.

Оскільки на сьогоднішній день зберігаються передумови для сталого „відпливу умів” з країн що розвиваються, зокрема України, феномен інтелектуальної міграції потребує більш детального вивчення різними науковими дисциплінами, в тому числі і соціологією.